

Konrad Zamirski*

Współczesne prawo wewnętrzne Świadków Jehowy w Polsce na tle krajowych praw i wolności konstytucyjnych

[Contemporary Internal (Domestic) Law of Jehovah's Witnesses in Poland Against the Background of National Constitutional Rights and Freedoms]

Abstract

The current internal (domestic) law of this religious association encompasses a number of complex issues; these include biblical teachings, procedures of conduct adopted by the Governing Body, guidelines of this Governing Body – contained in letters, publications and verbally transmitted orders – as well as guidelines of the Branch Committee that fall within the authority of this body. Thus, the internal law, together with its sources, has a very broad scope – which for those outside the community of believers can pose problems of interpretation. Information provided by the Governing Body and Branch Committees can be found in periodic publications of Jehovah's Witnesses, such as "Watchtower" and "Awake!".

Polish state law includes many norms protecting freedom of religion, including that of the confession. Nevertheless, there is sometimes a confluence of norms of a religious association and state law – which happens to have to be evaluated and decided by a common court, taking into account, among other things, international and constitutional norms in Poland.

Keywords: Jehovah's Witnesses in Poland, internal law, statute, norms protecting religious freedom.

Wprowadzenie

W początkach pierwszej połowy XXI wieku w Rzeczypospolitej Polskiej związek wyznaniowy Świadków Jehowy w Polsce jest trzecim co do wielkości (gdy chodzi o liczbę wiernych) związkiem wyznaniowym w Polsce. Od

* **Konrad Zamirski** – dr nauk prawnych, dr nauk teologicznych w zakresie prawa kościelnego, MBA (Zarządzanie w oświacie), adwokat, mediator; Centrum Mediacji przy Naczelnej Radzie Adwokackiej (afiliacja); <https://orcid.org/0000-0001-6317-0531>; k.t.zamirski@gmail.com / PhD in Legal Sciences, PhD in Ecclesiastical Law, MBA (Management in Education), attorney-at-law, mediator; Mediation Center at the Supreme Bar Council (affiliation).

momentu rejestracji – tj. od 1990 roku – do roku 2014 związek wyznaniowy nosił nazwę „Strażnica. Towarzystwo Biblijne i Traktatowe, zarejestrowany Związek Wyznaniowy Świadkowie Jehowy”¹.

Organizacyjnie Polscy Świadkowie Jehowy stanowią integralną część światowej organizacji Świadków Jehowy. W 2018 r. na świecie Świadkowie Jehowy stanowili 8,4 mln wyznawców, działających w 87 oddziałach oraz 119 954 zborach w 240 państwach. Liczba ochrzczonych cały czas rośnie². Świadkowie Jehowy na świecie przynależą do 120 387 zborów³.

Zgodnie z rejestrem kościołów i innych związków wyznaniowych z 9 września 2022 roku związek wyznaniowy Świadków Jehowy w Polsce uzyskał rejestrację 31 stycznia 1990 roku pod numerem w rejestrze 34 oraz liczbą porządkową 31⁴. Wcześniej rejestracja nastąpiła według decyzji dyrektora Urzędu do Spraw Wyznań z 12 maja 1989 r. o numerze II-803/14/16/89⁵. Świadkowie Jehowy w Polsce działają na podstawie ustawy z 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania⁶ oraz Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.⁷

Świadkowie Jehowy zarówno w Polsce, jak i na całym świecie są najliczniejszym ruchem religijnym związanym z osobą duchownego Charlesa Taze’a Russella (i potem z ruchem Badaczy Pisma Świętego)⁸.

Następcą Charlesa Russella został prawnik Joseph Franklin Rutherford⁹, który luźne gminy badaczy Pisma Świętego zorganizował w konkretną grupę wyznaniową: Towarzystwo Badaczy Pisma Świętego¹⁰. Nazwa tej grupy historycznie wielokrotnie się zmieniała; występowała ona m.in. jako Towarzystwo Strażnica Syjonu oraz Strażnica Towarzystwo Biblijne i Traktatowe¹¹. Na skutek powyższych działań organizacyjnych z ruchu Russella powstało kilka odrębnych ruchów religijnych¹². Także w Polsce znalazły się grupy osób wyznających taką wiarę, jak np. stowarzyszenie Badacze Pisma Świętego i Zrzeszenie Wolnych Badaczy Pisma Świętego w Polsce¹³.

¹ Statut – załącznik do decyzji Ministra Administracji i Cyfryzacji z 13 maja 2014 r., znak: DRWMNiE-WROA-6123.1.2014. Zob. M. Bielecki, Status osoby duchownej w związku wyznaniowym. Świadkowie Jehowy w Polsce, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 2018, 21, s. 126.

² P. Ciecieląg i in., Wyznania religijne w Polsce w latach 2015–2018, Warszawa 2020, ss. 234 i 235.

³ <https://www.jw.org/pl/biblioteka/ksi%C4%85%C5%BCKi/sprawozdanie-z-dzialalnosci-2020/najwazniejsze-dane-2020/> [dostęp: 14.09.2022].

⁴ [file:///C:/Users/HP8100/Downloads/12_09_2022_koscioly_i_zwiazki_wyznaniowe%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/HP8100/Downloads/12_09_2022_koscioly_i_zwiazki_wyznaniowe%20(1).pdf) [dostęp: 14.09.2022].

⁵ Decyzja UdsW z 12.05.1989 r. o rejestracji. Zob. T. Mędzelowski, Mniejszości religijne w Polsce po 1989 r. w ujęciu filozofii polityki, Tarnów 2013, s. 28.

⁶ Tekst jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 265.

⁷ Dz.U. nr 78, poz. 483 z późn. zm.

⁸ F. Zydek, Charles Taze Russell – jego życie i czasy. Człowiek. Millennium i posłannictwo, Białogard 2016, ss. 164, 252 i 253.

⁹ Drugi prezes Towarzystwa Biblijnego i Traktatowego – Strażnica.

¹⁰ S. Grelewski, Sekty religijne w Polsce współczesnej, Sandomierz 1937, ss. 224 i 225.

¹¹ E. Bagiński (OCD), Świadkowie Jehowy. Pochodzenie, historia, wierzenia, Kraków 1997, ss. 10–20.

¹² https://www.jw.org/pl/biblioteka/materialy-wideo/#pl/mediaitems/pub-lffv_191_VIDEO [dostęp: 23.08.2023].

¹³ W. Wyszczarski, Prawo wewnętrzne kościołów i wyznań nierzymskokatolickich w PRL, Warszawa 1971, ss.

W 1931 roku grupa Rutheforda rozpoczęła działalność pod nazwą Świadków Jehowy. Pierwszą na ziemiach polskich grupę Badaczy Pisma Świętego zarejestrowano w Warszawie (przy wydatnej pomocy reemigranta polskiego Wincentego Kina) na początku XX wieku¹⁴. W okresie PRL zasadniczo Świadkowie Jehowy byli w Polsce marginalizowani i prześladowani także w sferze prawnej, gdyż odmawiano im rejestracji związku wyznaniowego, a nawet rozwiązano przed zalegalizowaniem¹⁵ – co zapewniało ochronę prawną¹⁶. Wynikało to z tego, że bojkotowali oni wybory komunistyczne i nie chcieli utożsamiać się z żadną przynależnością do aparatu władzy ludzkiej¹⁷. W PRL próbowano także w latach pięćdziesiątych XX wieku zlikwidować ich struktury¹⁸. Wcześniej, w okresie poprzedzającym II RP – gdy działali na podstawie art. 111 i 112 konstytucji marcowej¹⁹ – byli zaś dyskryminowani, tak jak inne mniejszościowe związki wyznaniowe. Okres okupacji podczas drugiej wojny światowej wiązał się natomiast z próbą zgładzenia tej grupy wyznaniowej.

Dopiero w wolnej Polsce po 1989 roku Świadkowie Jehowy mogli swobodnie wyznawać swoją wiarę²⁰.

Świadkowie Jehowy doktrynę religijną opierają na Starym i Nowym Testamencie – wzorując się na grupach pierwszych chrześcijan. Głównym zadaniem wyznawców jest badanie, czytanie i analiza Biblii oraz promowanie zasad swej wiary. Doktryna Świadków Jehowy uznaje wyłącznie Boga jednoosobowego. Postać Jezusa oraz Duch Święty nie stanowią elementu boskości. Świadkowie Jehowy odmawiają jakiegokolwiek aktywności wojskowej²¹, nie mają broni²², powstrzymują się również od wszelkich procedur medycznych związanych

---

325–339 i 393.

¹⁴ S. Grelewski, Sekty..., s. 245.

¹⁵ Decyzja Urzędu ds. Wyznań z 2 lipca 1950 r., znak: L.dz. W II 4/27/67/50.

¹⁶ Wobec uchwalenia dekretu z 5 sierpnia 1949 r. o zmianie niektórych przepisów prawa o stowarzyszeniach (Dz.U. z 1949 r. nr 45, poz. 335) i rozporządzenia Ministra Administracji Publicznej z 6 sierpnia 1949 r. w sprawie wykonania dekretu z 5 sierpnia 1949 r. o zmianie niektórych przepisów prawa o stowarzyszeniach (Dz.U. z 1949 r., nr 47, poz. 358 ze zm.) – Świadkowie Jehowy należeli do tej grupy marginalizowanych wyznań traktowanych jak stowarzyszenie religijne. Zob. M. Bielecki, *Przetwarzanie danych osobowych przez Świadków Jehowy*, „Przegląd Prawno-Ekonomiczny” 2017, 40, 3, s. 268.

¹⁷ A. Chabasińska, *Polityka władz wobec mniejszości wyznaniowych w Polsce w latach 1945–1956*, „Studia Lubuskie” 2009, 5, ss. 37–62.

¹⁸ G. Jasiński, *Próba likwidacji wyznania Świadków Jehowy w Polsce w drugiej połowie 1950 roku. Zarys zagadnienia*, „Echa Przeszłości” 2020, XXI, 2, ss. 303 i 304. Zob. G. Jasiński, *Wyznanie Świadków Jehowy na Warmii i Mazurach po II wojnie światowej (do 1950 roku)*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 2019, 304, 2, ss. 243–283.

¹⁹ Ustawa z 17 marca 1921 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1921 r. nr 44, poz. 267).

²⁰ K. Urban, *Mniejszości religijne w Polsce 1945–1991 (zarys statystyczny)*, Kraków 1994, s. 29; wyrok SN z 9 listopada 2004 r., III KK 235/04. Zob. też J. Mirończuk, *Świadkowie Jehowy wobec władz Polski Ludowej – geneza kontestacji* [w:] *Władze Polski Ludowej a mniejszościowe związki wyznaniowe*, T.J. Zieliński (red.), Warszawa–Katowice 2010, ss. 85–101.

²¹ M. Bielecki, *Głosa do wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie z 14 czerwca 2018 r.*, II SA/Sz 462/18, „Studia Prawnoustrojowe” 2020, 48, ss. 295–303.

²² R. Michalak, *Polityka wyznaniowa państwa polskiego wobec mniejszości religijnych w latach 1945–1989*, Zielona Góra 2014, s. 148.

z transfuzją krwi²³. Podstawowymi jednostkami organizacyjnymi są zbory – administracyjnie działające w obwodach i okręgach. Wyznawcy mają spotkania dwa razy na tydzień w zborach – tzw. salach Królestwa – gdzie faktycznie prowadzi się wykłady biblijne i studia kaznodziejskie. Wyznawcy systematycznie rozprawdzają literaturę biblijną oraz dokonują aktów chrztu przez zanurzenie, co stanowi ważny akt wiary. Organizacyjne główne Ciało Kierownicze Świadków Jehowy zlokalizowane jest w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej (na nowojorskim Brooklynie), a w Polsce centralę decyzyjną stanowi Komitet, złożony z siedmiu osób. Biuro Główne w Polsce znajduje się w Nadarzynie pod Warszawą. Ten związek wyznaniowy prowadzi również Szkołę Służby Kaznodziejskiej, kurs usługiwania, kurs biblijny dla małżeństw i inne kursy²⁴.

Przedmiotowy artykuł ma za zadanie przybliżyć praktycznie nieznane (poza statutem, który zresztą w 2014 roku został istotnie zmieniony) aspekty ogólnego prawa wewnętrznego u Świadków Jehowy – określając jego źródła oraz dokonując pewnej systematyki. Zainteresowaniem objęto tutaj ostatnie 30-lecie działalności tego związku wyznaniowego. Jednocześnie tekst stanowi próbę przedstawienia relacji norm wewnętrznych i państwowego prawa w kontekście funkcjonowania tego związku wyznaniowego w Polsce – gwarantującej prawo do wolności sumienia i wyznania, która to wolność pozostaje przedmiotem ochrony także ze strony polskiego orzecznictwa sądowego²⁵.

Artykuł stawia sobie również za cel przedstawienie informacji, jakie dokumenty stanowią prawo wewnętrzne tego związku wyznaniowego.

Regulacja statutowa

Podstawowym źródłem prawa wewnętrznego o organizacyjnym charakterze jest w Polsce statut. Ten ostatni po 1990 roku zmieniany był dla Świadków Jehowy kilka razy. Modyfikacje dotyczyły – jak było to podnoszone – kwestii związanych z nazwą tego związku wyznaniowego, a także doktrynalnych i organizacyjnych.

Strażnica – Towarzystwo Biblijne i Traktatowe, zarejestrowany Związek Wyznania Świadków Jehowy Polsce, miał wcześniej statut z 12 października 1995 r., liczący pięć rozdziałów podzielonych na 15 paragrafów²⁶.

---

²³ K. Krzysztofek, *Stanowisko Świadków Jehowy wobec wybranych współczesnych procedur medycznych w świetle prawa polskiego*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 2015, 18, s. 305.

²⁴ file:///C:/Users/HP8100/Downloads/wyznanie_religijne_w_polsce_2015-2018.pdf [dostęp: 14.09.2022]. Zob. też P. Ciecieląg i in., *Wyznanie...*, ss. 234 i 235.

²⁵ R. Kaczmarczyk, *Ochrona swobody sumienia jako dobra osobistego osoby niewierzącej*. Glosa do wyroku SN z 20 września 2013 r. II CSK 1/13, „Państwo i Prawo” 2017, 3, s. 136.

²⁶ Statut z 12.10.1995 r., http://www.racjonalista.pl/xpliki/statut_sw_jehowy.pdf [dostęp: 14.09.2022].

Rozdział I. Nazwa, siedziba, cel, teren i środki działania (§ 1–3).

Związek zgodnie ze statutem ma obecnie siedzibę w Nadarzynie, ale ta według zapisów mogła być przeniesiona do innej miejscowości w Polsce. Terenem działalności Związku jest cały obszar Rzeczypospolitej Polskiej. Związek jest osobą prawną powołaną przez wyznanie Świadków Jehowy w Polsce. Świadkowie Jehowy prowadzą swą działalność religijną pod kierownictwem i nadzorem Ciała Kierowniczego Świadków Jehowy, które nadzoruje ich działalność wyznaniową na całym świecie i którego prawnym organem jest Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. Związek jest reprezentowany przez Zarząd. Związek ma osobowość prawną wyłącznie jako całość²⁷.

Celem Związku jest m.in. służyć grupie chrześcijan w Polsce – noszących nazwę Świadkowie Jehowy – przez prawne reprezentowanie ich działalności religijnej polegającej na oznajmianiu imienia Jehowy Boga oraz Jego miłościwych postanowień dotyczących ludzkości i urzeczywistnianych przez Jego Królestwo pod władzą Chrystusa Jezusa²⁸.

Reprezentowanie Świadków Jehowy w Polsce w zakresie upoważniania, powoływania i odwoływania nadzorców, starszych, sług pomocniczych, głosicieli, pionierów, misjonarzy, członków Rodziny Betel i mówców publicznych odbywa się stosownie do zamianowań lub wskazówek pochodzących od Ciała Kierowniczego Świadków Jehowy. Związek nie pobiera żadnych składek członkowskich ani nie prowadzi żadnej działalności zarobkowej.

Rozdział II. Członkowie związku (§ 4–6).

Członkami Związku mogą być wyłącznie pełnoletni, dojrzały, aktywni i wierni Świadkowie Jehowy. O przyjęciu Zarząd decyduje zwykłą większością głosów. W razie przyjęcia wystawia się członkowi zaświadczenie członkostwa podpisane przez dwóch członków Zarządu. Każdy członek Związku ma jednakowe prawo uczestniczyć osobiście albo przez pełnomocnika w Walnym Zgromadzeniu lub nadzwyczajnym Walnym Zgromadzeniu członków Związku, wybierać członków Zarządu Związku oraz być wybieranym, ma także inne prawa, w tym wystąpienia ze Związku. Ustanie członkostwa następuje przez: a) wystąpienie (wniosek o wystąpienie składa się na piśmie Zarządowi, który go rozpatruje na najbliższym posiedzeniu); b) wykluczenie ze Związku z przyczyn wyszczególnionych w pkt l; c) śmierć²⁹.

Rozdział III. Organy związku (§ 7–14).

Wyróżnia się: A. Zarząd B. Walne Zgromadzenie. Zarząd składa się z siedmiu osób wybieranych spośród członków Związku. Wybiera ich na okres trzech lat Walne Zgromadzenie zwykłą większością głosów. W ciągu siedmiu

²⁷ Statut..., ss. 1–7.

²⁸ Ibid.

²⁹ Ibid.

dni po Walnym Zgromadzeniu członkowie Zarządu wybierają ze swego grona: a) przewodniczącego, b) jego zastępcę, c) sekretarza, d) skarbnika.

Do kompetencji Zarządu należy:

1. Zarządzanie wszystkimi sprawami Związku i reprezentowanie go;
2. Zwoływanie w trybie § 13 niniejszego statutu zwyczajnego i nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia członków Związku;
3. Przyjmowanie i wykluczanie członków Związku w trybie § 4 i 6 niniejszego statutu;
4. Wydawanie zgodnie ze statutem oraz ogólnie obowiązującym prawem zarządzeń i poleceń, jak również podejmowanie uchwał dotyczących działalności Związku, a także wprowadzanie ich w życie lub uchylanie.

Raz w roku między 1 a 15 października odbywa się zwyczajne Walne Zgromadzenie członków.

Walne Zgromadzenie członków Związku, obecnych osobiście lub zastępowanych przez pełnomocnika, jest uprawnione do podejmowania uchwał w sprawach dotyczących: a) dokonywania zmian i poprawek w statucie; b) wyboru członków Zarządu; c) składania z urzędu lub odwoływania członków Zarządu; d) przyjmowania przedłożonego przez Zarząd rocznego sprawozdania; e) udzielania Zarządowi absolutorium; f) rozwiązania Związku. [...]

Rozdział V. Rozwiązanie związku (obejmował § 15 jako tyko jeden, ostatni przepis). Zgodnie z nim uchwałę o rozwiązaniu podejmuje Walne Zgromadzenie członków Związku większością 4/5 głosów wszystkich członków.

Modyfikacje statutu z 2014 roku znacząco zmieniły nie tylko regulację prawną w tym związku wyznaniowym, ale także zmieniły samą nazwę na Świadkowie Jehowy w Polsce, jak również dodano preambułę z informacją doktrynalną i historyczną o źródłach tego związku.

Współczesny statut Związku – nadany mu w Nadarzynie 31 marca 2014 roku, a stanowiący załącznik do decyzji Ministra Administracji i Cyfryzacji z 13 maja 2014 r. – liczy dziewięć rozdziałów i jest podzielony na 88 artykułów³⁰. W samej preambule do statutu wskazuje się, że Biblia uczy, że w I wieku n.e. ciało kierownicze społeczności chrześcijan złożone było z uczniów Jezusa. Ciało Kierownicze Świadków Jehowy zapewnia współwyznawcom przewodnictwo, zachęty, rady oraz wskazówki (Dzieje Apostolskie 16:4; 20:27; listy do Rzymian 1:11, 12; Filipian 1:27, 1; Tesaloniczan 2:7, 8; Hebrajczyków 13:22). Każdy Świadek Jehowy z chwilą przyjęcia chrztu przez zanurzenie w wodzie akceptuje elementy wiary (Izajasz 2:2, 3). Świadkowie Jehowy wyczekują szybkiego nadejścia nowego świata, w którym pod rządami Chrystusa, władcy Królestwa Bożego, zapanuje prawda³¹.

³⁰ Statut z 14.05.2014 r., ss. 1–11.

³¹ Ibid.

Rozdział 1. Przepisy ogólne (art. 1–5).

Tu stanowi się m.in., że Związek funkcjonuje na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Siedzibą władz Związku jest Nadarzyn (koło Warszawy). Biuro Główne Świadków Jehowy jest natomiast w Nowym Jorku.

Rozdział 2. Cele działalności oraz formy i zasady ich realizacji (art. 6–11).

Przepisy m.in. stanowią, że celem Związku jest dawanie świadectwa o imieniu, słowie oraz zwierzchnictwie Wszechmocnego Boga Jehowy, a także ogłaszanie ewangelii o Królestwie Bożym pod rządami Jezusa Chrystusa (Psalm 83:18; Izajasz 43:10–12; Mateusz 24:14; 28:19, 20). Nadto Związek chroni swoje prawa i swoich członków zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie ich przynależności do tego Związku³².

Rozdział 3. Organy (art. 12–24).

Normy te statuuja, iż Organem Związku jest Komitet Oddziału. Przedmiotowy Komitet Oddziału jest odpowiedzialny za zarządzanie: duchowymi, administracyjnymi i prawnymi aspektami funkcjonowania. Do kompetencji Komitetu Oddziału należy: zapewnianie realizacji celów statutowych i tworzenie, znoszenie, przekształcanie jednostek organizacyjnych oraz nadzór nad ich działalnością. Nadto Komitet Oddziału upoważniania starszych do podejmowania decyzji w sprawie członkostwa poszczególnych osób w zborach. Działania prawne Komitetu Oddziału są podejmowane w formie uchwały zapadającej zwykłą większością głosów obecnych na zebraniu.

Rozdział 4. Ciało Kierownicze Świadków Jehowy (art. 25–30).

Według przywołanych tu norm Ciało kierownicze Świadków Jehowy jest duchowym organem nadzorczym ogólnoświatowej religijnej społeczności. W skład Ciała Kierowniczego wchodzi namaszczeni duchem świętym mężczyźni z całego świata. Ciało Kierownicze sprawuje duchowy oraz administracyjny nadzór nad całą społecznością Świadków Jehowy i jej aktywnością oraz dba o jej pomyślność.

Rozdział 5. Jednostki organizacyjne (art. 31–50).

Do realizacji celów statutowych Związek posługuje się następującymi jednostkami organizacyjnymi:

1. Biuro Oddziału; 2. Okręgi; 3. Obwody; 4. Zbory; 5. Wspólnota Specjalnych Sług Pełnoczasowych Świadków Jehowy – Polska. Pozostałe przepisy omawiają działania tych jednostek organizacyjnych.

³² Ibid.

Rozdział 6. Urzędy duchowe (art. 51–72).

W kontekście osób duchownych normy stanowią tutaj, że „ilekroć przepisy prawa państwowego mówią na temat osób duchownych oraz osób zakonnych, ustanowionych według przepisów prawa wewnętrznego kościołów i innych związków wyznaniowych, należy przez to rozumieć osoby sprawujące w Związku urzędy duchowe w rozumieniu niniejszego statutu”³³.

Ustanawia się następujące urzędy duchowe: członek Wspólnoty oraz starszy. Mamy zatem dwa urzędy. Przepisy wskazane dalej w tym rozdziale omawiają także zakres ich działalności.

Rozdział 7. Członkostwo (art. 73–80).

Członkiem Związku jest każdy prawidłowo ochrzczony Świadek Jehowy, który należy do jednego ze zborów na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Należy zaakcentować kwestię prawidłowego obrządku jako tę, która powoduje nabycie praw. Nadto przepisy wskazują, że każdy członek Związku jest zobowiązany działać zgodnie z celami Związku oraz prawem wewnętrznym Związku. Członek zarządu jest więc obowiązany:

- 1) studiować Biblię;
- 2) głosić Słowo Boże publicznie i od domu do domu;
- 3) uczestniczyć w zebraniach religijnych w Związku.

Członkostwo w Związku ustaje zaś, gdy członek:

- „1) staje się członkiem zboru poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) składa gronu starszych lub przesyła do Biura Oddziału pisemne oświadczenie o odłączeniu się;
- 3) składa przed dwoma członkami Związku ustne oświadczenie o odłączeniu się;
- 4) jest w oczywisty sposób winny postępowania sprzecznego z prawem wewnętrznym Związku;
- 5) zostaje wykluczony decyzją co najmniej trzech starszych w następstwie postępowania prowadzonego na podstawie prawa wewnętrznego Związku;
- 6) umiera”³⁴.

Istnieje możliwość powrotu do konfesji poprzez decyzję w sprawie przywrócenia członkostwa, którą podejmuje co najmniej trzech starszych.

Rozdział 8. Źródła finansowania (art. 81–84).

Przywołane normy wskazują tutaj, że środki na działalność Związku pochodzą z dobrowolnych ofiar na cele statutowe. Związek może też: przyjmować darowizny, pożyczki, spadki i zapisy testamentowe krajowe i zagraniczne oraz inne korzyści majątkowe lub dobra materialne na cele statutowe zgodnie

³³ Ibid.

³⁴ Ibid.

normami prawa. Związek i jego jednostki organizacyjnie nie pobierają w żaden sposób składek członkowskich i nie prowadzą działalności gospodarczej jako takiej.

Rozdział 9. Postanowienia końcowe (art. 85–88).

Rozdział dotyczy zagadnień rozwiązania Związku na podstawie uchwały Komitetu Oddziału, po zatwierdzeniu przez Ciało Kierownicze, a także zmiany statutu – co wymaga uchwały Komitetu Oddziału oraz pisemnego zatwierdzenia przez Ciało Kierownicze³⁵.

III. Współczesne prawo wewnętrzne

Współczesne prawo wewnętrzne Świadków Jehowy w Polsce możemy podzielić na dwie podstawowe kategorie. Pierwsza, prawo statutowe, została omówiona na podstawie przedstawionych wyżej statutów i odwołuje się do prawa wewnętrznego kilka razy (w preambule statutu oraz niektórych jego normach: art. 51, art. 66, art. 74 ust. 3, art. 76 ust. 5 i art. 80). Druga kategoria dotyczy spraw doktrynalnych, o czym dalej.

Według samej preambuły do statutu z 2014 roku osoby sprawujące urzędy duchowe i jednostki organizacyjne Świadków Jehowy w Polsce opierają się w swych działaniach na wspólnej podstawie, jaką jest prawo wewnętrzne związku wyznaniowego (Psalm 1:2; 19:7; list do Galatów 6:2). Prawo wewnętrzne według preambuły można wyczytać z pkt 1–4. Punkt 1 preambuły stanowi o jedności doktrynalnej; zapewniało to poszczególnym zborom biblijne wskazówki dotyczące spraw religijnych. Według pkt 2 preambuły Ciało Kierownicze Świadków Jehowy zapewnia współwyznawcom przewodnictwo, zachęty, rady oraz wskazówki. Są one oparte na Biblii (Dzieje Apostolskie 16:4; 20:27; listy do Rzymian 1:11, 12; Filipian 1:27; 1 Tesaloniczan 2:7, 8; Hebrajczyków 13:22). Zgodnie z pkt 3 preambuły Świadkowie Jehowy praktykują religię pod duchowym nadzorem Ciała Kierowniczego (Mateusz 24:45–47). Według zaś pkt 4 preambuły prawo wewnętrzne obejmuje zarówno nauki biblijne płynące z Biblii, jak i procedury postępowania przyjęte przez Ciało Kierownicze (Mateusz 24:45–47). Prawem są także treści przekazywane przez Ciało Kierownicze lub jego przedstawicieli w listach, publikacjach oraz ustnie, a także wytyczne Komitetu Oddziału wydane zgodnie z jego kompetencją. Każdy Świadek Jehowy z chwilą przyjęcia chrztu przez zanurzenie w wodzie akceptuje elementy wymienione powyżej w punktach od 1 do 4 (Izajasz 2:2, 3).

---

³⁵ Ibid.

Wobec powyższego w ocenie autora można podzielić prawo wewnętrzne Związku Świadców Jehowy na:

- ◆ zagadnienia organizacyjne, oparte na statucie i regulacjach o charakterze administracyjnym oraz
- ◆ zagadnienia doktrynalne – religijne – oparte na postrzeganiu i interpretacji Biblii, co po prostu wypływa z przytoczonej preambuły do statutu.

Istotne jest zatem, kto tworzy to prawo wewnętrzne w Związku. Otóż ważnym organem jest wspomniane już Ciało Kierownicze Świadców Jehowy – to ono jest bowiem duchowym organem nadzorczym. Może także sprawować nadzór administracyjny. Jest strukturą zarówno prawną, jak i duchową. Od strony doktrynalnej w skład Ciała Kierowniczego wchodzi namaszczeni duchem świętym mężczyźni – co społeczności Świadców Jehowy ma dawać pewność i pomyślność. Wszyscy Świadkowie Jehowy uznają ponadto nadzorczą rolę Ciała Kierowniczego (art. 25–29 statutu).

Dobrym przykładem tworzenia zasad doktrynalnych – a zatem istotnej części składowej prawa wewnętrznego – jest kwestia zmiany niektórych wierzeń Świadców Jehowy. Zmiany te pozostają w zgodzie z zasadą biblijną pochodzącą z Księgi Przysłów 4:18: „Ścieżka prawych jest jak jasne światło, które świeci coraz jaśniej, aż nastanie pełny dzień”³⁶. Z innego wersu płynącego z nauki doktrynalnej Związku można wywieść wniosek, że to Bóg skorygował poglądy tych osób, które dotychczas błędnie rozumowały, a mógł to uczynić po ich modlitwie: „Z czasem Bóg skorygował błędne poglądy tych osób. Modlimy się, żeby w dalszym ciągu robił to samo dla nas” (Jakub 1:5)³⁷.

Innym przykładem przedstawianej problematyki może być sprawa małżeństwa. Świadkowie Jehowy uznają małżeństwo heteroseksualne w aspekcie religijnym, tj. takie, jakie wynika z Pisma Świętego, a kwestie te omawiane są w dokumentach doktrynalnych, zazwyczaj w formie otwartych listów, informacji³⁸.

Jeszcze innym przykładem prawa wewnętrznego może być kwestia zasad przetwarzania danych osobowych³⁹. Według tych zasad organizacja religijna Świadców Jehowy szanuje prawo jednostek do prywatności oraz ochrony ich danych osobowych. Organizacja ta wysoko ceni sobie poufność (Ks. Przysłów 20:19). Prawo jednostki do ochrony danych osobowych i wrażliwych danych osobowych (oraz do poprawiania lub usuwania tychże) przysługuje jej zgodnie z praktyką Świadców Jehowy określoną w „Globalnej polityce wykorzystywania danych”.

³⁶ <https://www.jw.org/pl/%C5%9Bwiadkowie-jehowy/faq/swiadkowie-jehowy-zmiany-w-wierzeniach/> [dostęp: 15.09.2022].

³⁷ Ibid.

³⁸ A. Żywica, Pozycja prawna świadka Jehowy w odniesieniu do małżeństwa mieszanego z katolikiem z perspektywy wymogów określonych w kan. 1086 § 2 i kan. 1125, n. 2–3 KPK, „Studia Redemptorystowskie” 2020, 18, s. 491.

³⁹ <https://www.jw.org/pl/polityka-prywatnosci/globalna-polityka-ochrony-danych/> [dostęp: 15.09.2022].

Inna kwestia ujęta w prawie wewnętrznym dotyczy leczenia i opieki medycznej⁴⁰. Już w preambule można przeczytać, że: „Świadkowie Jehowy kochają życie i czynią wszystko, co leży w granicach rozsądku, by je przedłużyć. Dlatego zabiegają o jak najlepszą opiekę medyczną i akceptują zdecydowaną większość form leczenia. Jednakże z biblijnie uzasadnionych powodów Świadkowie Jehowy odmawiają transfuzji krwi”.

Poruszająca pozostaje też sprawa neutralności wobec broni, a także przynależności członków tej konfesji do organizacji militarnych. Tę kwestię doktrynalnie – w formie otwartych listów i broszur – podejmowano wielokrotnie i nadal jest ona aktualna⁴¹. Należy jednak zaznaczyć, że jeszcze do 1983 roku Świadkowie Jehowy mogli pracować z bronią, a nawet brać udział w pierwszej wojnie światowej. Obecnie nie jest to możliwe⁴².

IV. Wolność sumienia i wyznania w polskim porządku prawnym

W polskim porządku prawnym prym wiodą przepisy polskiej ustawy zasadniczej z 1997 roku regulujące stosunek państwa do kościołów i związków wyznaniowych w wielu swoich normach⁴³. Zgodnie zatem z polską konstytucją kościoły i inne związki wyznaniowe są równouprawnione wobec siebie⁴⁴. Według art. 25 Konstytucji RP władze publiczne w Rzeczypospolitej Polskiej zachowują bezstronność w sprawach przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych, zapewniając swobodę ich wyrażania w życiu publicznym. Stosunki między państwem a kościołami i innymi związkami wyznaniowymi są kształtowane na zasadach poszanowania ich autonomii oraz wzajemnej niezależności każdego w swoim zakresie, jak również współdziałania dla dobra człowieka i dobra wspólnego. Stosunki między państwem a Kościołem katolickim określa umowa międzynarodowa zawarta ze Stolicą Apostolską (konkordat) oraz ustawy, z pozostałymi zaś kościołami i związkami wyznaniowymi stosunki te są regulowane w drodze ustaw uchwalonych na podstawie umów zawartych przez Radę Ministrów z ich właściwymi przedstawicielami. Z kolei art. 53 ust. 3 i art. 48 ust. 1 Konstytucji RP zapew-

⁴⁰ https://www.sccs.pl/static/upload/store/dla_pacjentow/swiadcowie-jehowy---stanowisko-w-sprawie-leczenia-i-opieki_1.pdf [dostęp: 15.09.2022].

⁴¹ <https://www.jw.org/pl/biblioteka/czasopisma/w20051101/Pytania-czytelnik%C3%B3w/> [dostęp: 15.09.2022].

⁴² W. Bednarski, S. Matusiak, *Zmienne nauki Świadców Jehowy. Najważniejsze zmiany w doktrynie Towarzystwa Strażnica w latach 1879–2011*, Warszawa 2012, s. 228.

⁴³ V. Serzhanova, E. Tuora-Schwierskott, *Wolność sumienia i wyznania w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2018, XL, ss. 303–314.

⁴⁴ M. Winiarczyk-Kossakowska, *Wolność sumienia i religii*, „Studia Prawnicze” 2001, 1, 147, ss. 27 i 28.; J. Krukowski, *Polskie prawo wyznaniowe*, Warszawa 2000, s. 77.

nią rodzicom prawo do wychowania dzieci zgodnie z poglądami rodziców w kwestii religii („Rodzice mają prawo do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniem [...]). W Polsce niektóre związki wyznaniowe mają nawet bardziej szczegółowe regulacje – określone w dotyczących ich ustawach wyznaniowych – czego jednak nie znajdujemy, gdy chodzi o sytuację prawną omawianej konfesji. Zasadnicze znaczenie ma tutaj przede wszystkim wspomniana już wyżej ustawa o gwarancjach wolności sumienia i wyznania – regulująca kompleksowo aspekty prawne funkcjonowania w Polsce i rejestracji właśnie Świadców Jehowy, a zarazem podkreślająca świeckość państwa⁴⁵. Kościoły i inne związki wyznaniowe w Polsce – w tym i ten konkretny, tj. Świadców Jehowy – w swojej działalności korzysta z gwarancji wolności myśli, sumienia i religii określonych w art. 53 ust. 1 Konstytucji RP. Pozostaje tylko pytanie, czy istniejące gwarancje są wystarczająco ostre i jakiej w istocie ochrony one dotyczą. Wolność sumienia i wyznania można rozumieć albo szerzej (*sensu largo*), albo stosunkowo wąsko (*sensu stricto*)⁴⁶. W literaturze przedmiotu trwa bowiem dyskusja w kwestii terminologicznej – dotycząca tego, czy gwarantowana w art. 53 ust. 1 Konstytucji RP wolność obejmuje kwestie sumienia i religii, czy dotyczy tylko sumienia i wyznania⁴⁷. Wspomniana wolność to przecież także wolność myśli, której wszak polska konstytucja nie akcentuje w swym tekście w sposób wystarczający. Wprawdzie w art. 25 ust. 1 Konstytucji RP stwierdza się, że kościoły i inne związki wyznaniowe są równouprawnione, ale zarazem art. 25 ust. 4 Konstytucji RP dokonuje wyróżnienia Kościoła katolickiego spośród innych związków wyznaniowych, choćby z uwagi na konkordat rządu RP ze Stolicą Apostolską⁴⁸. Dodatkowo Kościół katolicki ma w Polsce odrębną regulację ustawową⁴⁹ – co również odróżnia go znacząco w kwestii prawnej od omawianego związku wyznaniowego. Warto ponadto zauważyć, że owo deklarowane równouprawnienie skrywa jednak pewną nierówność prawną związków wyznaniowych wobec siebie; faktycznie bowiem jest tak, że szczególną sytuację prawną mają kościoły oraz związki wyznaniowe, których stosunki z Rzeczpospolitą Polską określają ustawy uchwalane na podstawie umów zawartych przez Radę Ministrów z ich właściwymi przedstawicielami. Status pozostałych kościołów i związków wyznaniowych wynika zaś z sa-

⁴⁵ T.J. Zieliński, *Rodzina, Kościół i państwo*, Warszawa 2020, ss. 1–174. Zob. M. Pietrzak, *Demokratyczne świeckie państwo prawne*, Warszawa 1999, s. 281.

⁴⁶ J. Sobczak, M. Gołda-Sobczak, *Wolność sumienia i wyznania jako prawo człowieka*, „*Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*” 2012, XIX, 1, sec. K, s. 34 i nn.

⁴⁷ W. Sobczak, *Wolność myśli, sumienia i religii. Poszukiwanie standardu europejskiego*, Toruń 2013, ss. 38–57; M. Winiarczyk-Kossakowska, *Wolność...*, s. 23 i nn.

⁴⁸ A. Mezglewski, *Stolica Apostolska i Państwo Watykańskie jako podmioty prawa międzynarodowego*, „*Studia z Prawa Wyznaniowego*” 2005, 8, ss. 295–303.

⁴⁹ Ustawa z 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 1966).

mego faktu rejestracji⁵⁰. Złożenie natomiast wniosku o rejestrację związku wyznaniowego jest działaniem dobrowolnym i wynika – jak wskazuje badacz Tadeusz Zieliński – z chęci przyjęcia religii podług własnego wyboru człowieka⁵¹. Przy czym należy zauważyć, że od 1949 roku nowo powstające kościoły i związki wyznaniowe przybierały formę stowarzyszeń zarejestrowanych lub stowarzyszeń zwykłych. Kwestia rejestracji została skonkretyzowana dopiero w art. 31 ust. 1 ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania. Niezależnie zatem od treści art. 25 Konstytucji – wypada wskazać, że poza regulacją ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania znalazły się kościoły i związki wyznaniowe, którym przed wejściem w życie wspomnianej ustawy odmówiono rejestracji, wykreślono z rejestru, bądź te, które o taki wpis w ogóle się nie ubiegały. Dodatkowe różnice między statusem kościołów wprowadziła ustawa z 26 czerwca 1997 r. o zmianie ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania oraz o zmianie niektórych ustaw⁵², gdzie niektórym kościołom – choć jedynie tym, których stosunki z państwem zostały określone odpowiednimi ustawami – przyznano przywilej zezwalający na zawieranie przed duchownymi tych kościołów małżeństw, wywołujących skutki cywilne w formie przewidzianej prawem wewnętrznym każdego z kościołów. W 1998 roku ustawodawca w Polsce wprowadził regulację umożliwiającą zawieranie małżeństwa w niektórych wspólnotach religijnych ze skutkiem w prawie cywilnym, której to możliwości nie mają członkowie przedmiotowego związku wyznaniowego⁵³. Do tego dochodzą gwarancje szczegółowe, jak: swoboda zgromadzeń religijnych, prawo do posiadania obiektów kultu oraz dni świątecznych – wolnych od pracy. Tym samym konstytucyjna zasada równouprawnienia związków wyznaniowych ma w polskim ujęciu faktycznie wyjątkowy walor. Zapisana w polskim ustawodawstwie wolność religijna to również prawo do nauki w szkołach religii – kościołów i innych związków wyznaniowych o uregulowanej sytuacji prawnej (art. 53 ust. 4 Konstytucji RP). Wynika to także ze wspomnianego już prawa rodziców wobec dzieci do przekazania im swoich przekonań religijnych w tej formie, co wypełnia funkcję wychowawczą wedle art. 53 ust. 3 w zw. z art. 48 ust. 1 Konstytucji RP.

Ważną rolę w tym ujęciu wolności pełni też art. 233 ust. 2 Konstytucji RP, który stanowi, że niedopuszczalne jest ograniczenie wolności i praw człowieka i obywatela wyłącznie z powodu rasy, płci, języka, wyznania lub jego braku, pochodzenia społecznego, urodzenia oraz majątku⁵⁴. Art. 233 ust. 1

⁵⁰ M. Pietrzak, *Prawo wyznaniowe*, Warszawa 1999, ss. 34 i 35.

⁵¹ T.J. Zieliński, *Pojęcie religii, wyznania, związku wyznaniowego i kościoła w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* [w:] *Prawo i religia*, tom 1, red. T.J. Zieliński, Warszawa 2007, s. 34.

⁵² Ustawa z 26 czerwca 1997 r. o zmianie ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. 1998 nr 59, poz. 375).

⁵³ A. Mezglewski, *Prawo małżeńskie Kościołów chrześcijańskich w Polsce a forma wyznaniowa zawarcia małżeństwa cywilnego*, red. T. Zieliński, M. Hucal, Warszawa 2016, s. 14 i nn.

⁵⁴ <https://www.gosc.pl/doc/7994298.Ochrona-wolnosci-religijnej-w-Polsce-stan-prawny-a-rzeczywistosc> [dostęp: 23.08.2023].

Konstytucji stwierdza natomiast, że wolności tej nie może ograniczać co do zasady ustawa – nawet w czasie stanu wojennego i wyjątkowego. Na gruncie prawa cywilnego ochronę tej wolności równocześnie zapewniają art. 23 i 24 kodeksu cywilnego⁵⁵ (do tej kategorii niewątpliwie należy też wolność religii oraz uczuć religijnych); ochronę tej wolności uzupełnia ponadto kodeks karny w rozdziale XXVI: Przesłępstwa przeciwko wolności sumienia i wyznania (art. 194–196⁵⁶). Przedmiotowa ochrona prawna wynikająca z kodeksu karnego obejmuje wszakże tylko związki wyznaniowe o uregulowanej sytuacji prawnej.

Regulacji prawa wewnętrznego związków wyznaniowych, w tym prawa Świadców Jehowy, w zakresie wolności sumienia i wyznania w polskim porządku prawnym nie można oceniać bez uwzględnienia aktów prawa międzynarodowego i europejskiego. Należy jednakowoż pamiętać, że wiele z tych aktów prawa międzynarodowego stanowi obecnie część polskiego porządku prawnego.

Przykładem takich praw może być Powszechna Deklaracja Praw Człowieka Narodów Zjednoczonych z 10 grudnia 1948 r.

Poza tym do najważniejszych aktów prawnych o charakterze uniwersalnym, ale obejmujących aspekty wolności religijnej i praw człowieka należy Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych z 16 grudnia 1966 r.⁵⁷; przykładem takim może być również Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z 4 listopada 1950 r.⁵⁸, unijnym zaś elementarnym aktem prawnym jest Karta praw podstawowych⁵⁹.

Przykładowo Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności daje człowiekowi prawo do wolności myśli, sumienia i wyznania, a prawo to obejmuje wolność również w zakresie zmiany wyznania oraz wolność uzewnętrzniania – indywidualnie lub zbiorowo, publicznie lub prywatnie – swego wyznania, w tym nauczania, praktykowania itp. Karta praw podstawowych zapewnia również każdemu człowiekowi prawo do wolności myśli, sumienia i religii. Prawo to obejmuje wolność zmiany religii lub przekonań oraz wolność uzewnętrzniania – indywidualnie lub wspólnie z innymi, publicznie lub prywatnie – swej religii lub przekonań poprzez: uprawianie kultu, nauczanie, praktykowanie i uczestniczenie w obrzędach⁶⁰. Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych także daje każdemu człowiekowi prawo do wolności myśli, sumienia i wyznania.

⁵⁵ Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz.U. z 2024 r., poz. 1061, 1237).

⁵⁶ Ustawa z 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (tekst jedn. Dz.U. z 2024 r., poz. 17, 1228).

⁵⁷ Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych, otwarty do podpisu w Nowym Jorku 19 grudnia 1966 r. (Dz.U. 1977 nr 38, poz. 167).

⁵⁸ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. nr 61, poz. 284).

⁵⁹ Dz. Urz. UE C 2010, 83, 389.

⁶⁰ V. Serzhanova, E. Tuora-Schwierskott, *Wolność...*, ss. 303–314.

Prawo to dotyczy wolności posiadania albo przyjmowania wyznania lub przekonań według własnego wyboru oraz do ich uzewnętrzniania, indywidualnie albo wspólnie z innymi ludźmi⁶¹.

Niewątpliwie współczesne tendencje ochrony międzynarodowej wolności religii wpływają bezpośrednio także na życie religijne – prawnie je zabezpieczając. W zależności od systemu, w jakim się obracamy. Także będący przedmiotem naszych rozważań związek wyznaniowy działa przecież w bardzo różnych państwach, gdzie niekiedy podlega różnym formom sekularyzmu czy fundamentalizmu. Sprawia to, że ustawodawcy – w tym polski – na nowo określają granice wolności religijnej. W kontekście współczesnych wyzwań globalizacyjnych istotne są więc normy, które gwarantują wolność religii w aspekcie międzynarodowym. Można tutaj wyróżnić trzy główne systemy ochrony wolności religijnej w aspekcie globalnym: pierwszy opiera się na europejskiej Konwencji praw człowieka i podstawowych wolności i działa m.in. w Polsce. Drugi system, wypracowany w USA, gwarantuje szeroką wolność. Trzeci system jest częścią polityki międzynarodowej Stolicy Apostolskiej – w jego ramach działa Kościół katolicki.

Istnienie tych podstawowych modeli (znacząco odmiennych w charakterze) wpływa na religijną wolność i obecność religii w życiu społecznym różnych państw świata⁶².

V. Zakończenie

Prawo wewnętrzne Świadków Jehowy w Polsce niewątpliwie dotyczy dwóch równoległych kwestii: spraw doktrynalnych tej konfesji oraz spraw organizacyjnych. Obecnie o ich źródłach w dużym stopniu stanowi statut związku z 2014 roku, odsyłający do Biblii oraz właśnie prawa wewnętrznego, ale wcześniej w preambule wskazujący jego źródła – w sposób nieenumeratywny – co daje pewną elastyczność w związku ze zmianami, jakie zachodzą w organizacji Ciała Kierowniczego.

Biuro Główne tej organizacji religijnej mieści się (jako się rzekło) w Stanach Zjednoczonych i działa w kwestiach prawnych bardzo prężnie – co powoduje, że ten związek wyznaniowy dysponuje szeregiem dokumentów na bieżąco tłumaczonych na wszystkie niezbędne języki, w tym na język polski. Jednocześnie dzięki poprawie techniki w XXI wieku i szerokiemu dostępowi do Internetu za pomocą strony internetowej: www.jw.org/pl wierzący mogą otrzymać niezbędne informacje – także w zakresie praw.

---

⁶¹ Ibid.

⁶² T.J. Zieliński, Systemy prawnej ochrony wolności religijnej o zasięgu międzynarodowym, „Studia Politologiczne” 2020, 23, ss. 79–91.

Prawo wewnętrzne i wiara, jaką kierują się wyznawcy tej konfesji, niekiedy wchodzi w kolizję z przepisami prawa pracy – czego przykładem może być sprawa rozpatrywana przez Sąd Rejonowy w Szczecinie 28 listopada 2017 r., sygn. akt: IX P 165/17, a odnosząca się do odmowy złożenia przysięgi jako przejawu dyskryminacji w zatrudnieniu ze względu na wyznawaną religię⁶³; inny przykład to sprawa rozstrzygnięta wyrokiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie z 24 lipca 2019 r., sygn. akt II SA/Sz 451/19, dotycząca odmowy służby wojskowej przez świadka Jehowy⁶⁴. Patrząc na takie i podobne sprawy od strony religijnej, należy zawsze brać pod uwagę normy krajowe (art. 53, 65, 85 ust. 3 Konstytucji RP), a także międzynarodowe – jak art. 9 EKPC i art. 18 ust. 1 MPPOiP – tj. przepisy obejmujące prawa jednostki i gwarancje wolności religii, które także powinny być uwzględniane w prawie powszechnym, gdzie niekiedy następuje zbieg prawa – w zakresie aksjologicznym i w kontekście religijnym (prawo wewnętrzne związku wyznaniowego) – z prawem państwowym.

Postulatem *de lege ferenda* może być *de iure* pozostawienie rozstrzygania spraw przez sądy powszechne i administracyjne – opierające się przy tym na specjalistycznych opiniach prawników i teologów – co pomoże rozwiązać sprawy kolizyjne.

Podsumowując: prawo wewnętrzne w związku wyznaniowym Świadków Jehowy obejmuje wiele złożonych kwestii. Są nimi m.in: nauki biblijne, procedury postępowania przyjęte przez Ciało Kierownicze, wytyczne wskazane przez to Ciało – zawarte w listach, publikacjach, jak też przez ustnie przekazywane polecenia, a ponadto wytyczne Komitetu Oddziału odnotowane w zakresie kompetencji tego organu. Prawo wewnętrzne i jego źródła mają zatem nader szeroki zakres, co może stwarzać pewne interpretacyjne problemy dla osób spoza wspólnoty wiernych. Informacje pochodzące od Ciała Kierowniczego i Komitetów Oddziałów można odnaleźć w periodykach: „Strażnica” i „Przebudźcie się!”⁶⁶, wydawanych przez Świadków Jehowy.

Uwagi wymaga także kongres Świadków Jehowy, który miał miejsce w Polsce w 2022 roku. Odbył się on pod hasłem „Dążmy do pokoju!”, co nawiązywało do sytuacji za naszą wschodnią granicą – w sąsiednich krajach – w tamtym nieodległym czasie, a tym samym pokazywało międzyludzką solidarność w kwestiach wojen i wszelkich innych społecznych niepokojów.

⁶³ K. Sorka, *Analiza aktualnego polskiego orzecznictwa w zakresie wolności religijnej*, Warszawa 2019, s. 6.

⁶⁴ *Ibid.*, s. 15.

⁶⁵ M. Olszówka, *Komentarz do art. 53 [w:] Komentarz do Konstytucji RP*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016, ss. 2–5.

⁶⁶ <https://www.jw.org/pl/biblioteka/czasopisma/> [dostęp: 15.09.2022].

Abstrakt

Obecne prawo wewnętrzne tego związku wyznaniowego obejmuje szereg złożonych zagadnień; są to m.in.: nauki biblijne, procedury postępowania przyjęte przez Ciało Kierownicze, wytyczne tego Ciała Kierowniczego – zawarte w listach, publikacjach oraz ustnie przekazywanych poleceniach – a także wytyczne Komitetu Oddziału mieszczące się w ramach kompetencji tego organu. Tym samym prawo wewnętrzne wraz z jego źródłami ma bardzo szeroki zakres – co dla osób spoza wspólnoty wiernych może stwarzać problemy interpretacyjne. Informacje przekazywane przez Ciało Kierownicze i Komitety Oddziałów znajdują się w cyklicznych publikacjach Świadków Jehowy, takich jak „Strażnica” i „Przebudźcie się!”.

Polskie prawo państwowe obejmuje wiele norm chroniących wolność wyznania, w tym także tej konfesji. Niemniej dochodzi niekiedy do zbiegu norm związku wyznaniowego i prawa państwowego – co zdarza się, że musi ocenić i rozstrzygnąć sąd powszechny, biorąc pod uwagę m.in. normy międzynarodowe i konstytucyjne w Polsce.

Słowa kluczowe: Świadkowie Jehowy w Polsce, prawo wewnętrzne, statut, normy chroniące wolność wyznania.

BIBLIOGRAFIA

Publikacje

- Bagiński E., Świadkowie Jehowy. Pochodzenie, historia, wierzenia, Kraków 1997.
- Bednarski W., Matusiak S., Zmienne nauki Świadków Jehowy. Najważniejsze zmiany w doktrynie Towarzystwa Strażnica w latach 1879–2011, Warszawa 2012.
- Bielecki M., Przetwarzanie danych osobowych przez Świadków Jehowy, „Przegląd Prawno-Ekonomiczny” 2017, 40, 3.
- Bielecki M., Status osoby duchownej w związku wyznaniowym. Świadkowie Jehowy w Polsce, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 2018, 21.
- Bielecki M., Glosa do wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie z 14 czerwca 2018 r., II SA/Sz 462/18, „Studia Prawnoustrojowe” 2020, 48.
- Chabasińska A., Polityka władz wobec mniejszości wyznaniowych w Polsce w latach 1945–1956, „Studia Lubuskie” 2009, 5.
- Cieciela P. i in., Wyznania religijne w Polsce w latach 2015–2018, Warszawa 2020.
- Grelewski S., Sekty religijne w Polsce współczesnej, Sandomierz 1937.
- Jasiński G., Próba likwidacji wyznania Świadków Jehowy w Polsce w drugiej połowie 1950 roku. Zarys zagadnienia, „Echa Przeszłości” 2020, XXI, 2.

Kaczmarczyk R., *Ochrona swobody sumienia jako dobra osobistego osoby niewierzącej. Glosa do wyroku SN z 20 września 2013 r., II CSK 1/13, „Państwo i Prawo” 2017, 3.*

Komentarz do Konstytucji RP, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016.

Krukowski J., *Polskie prawo wyznaniowe*, Warszawa 2000.

Krzysztofek K., *Stanowisko Świadków Jehowy wobec wybranych współczesnych procedur medycznych w świetle prawa polskiego*, „*Studia z Prawa Wyznaniowego*” 2015, 18.

Mezglewski A., *Prawo małżeńskie Kościołów chrześcijańskich w Polsce a forma wyznaniowa zawarcia małżeństwa cywilnego*, red. T. Zieliński, M. Hucał, Warszawa 2016.

Mezglewski A., *Stolica Apostolska i Państwo Watykańskie jako podmioty prawa międzynarodowego*, „*Studia z Prawa Wyznaniowego*” 2005, 8.

Mędelowski T., *Mniejszości religijne w Polsce po 1989 r. w ujęciu filozofii polityki*, Tarnów 2013.

Michalak R., *Polityka wyznaniowa państwa polskiego wobec mniejszości religijnych w latach 1945–1989*, Zielona Góra 2014.

Pietrzak M., *Demokratyczne świeckie państwo prawne*, Warszawa 1999.

Pietrzak M., *Prawo wyznaniowe*, Warszawa 1999.

Prawo i religia, tom 1, red. T.J. Zieliński, Warszawa 2007.

Serzhanova V., Tuora-Schwierskott E., *Wolność sumienia i wyznania w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, „*Gdańskie Studia Prawnicze*” 2018, XL.

Sobczak J., Gołda-Sobczak M., *Wolność sumienia i wyznania jako prawo człowieka*, „*Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*” 2012, XIX, 1, sec. K.

Sorka K., *Analiza aktualnego polskiego orzecznictwa w zakresie wolności religijnej*, Warszawa 2019.

Urban K., *Mniejszości religijne w Polsce 1945–1991 (zarys statystyczny)*, Kraków 1994.

Winiarczyk-Kossakowska M., *Wolność sumienia i religii*, „*Studia Prawnicze*” 2001, 1, 147.

Władze Polski Ludowej a mniejszościowe związki wyznaniowe, red. T.J. Zieliński, Warszawa–Katowice 2010.

Wysoczański W., *Prawo wewnętrzne kościołów i wyznań nierzymskokatolickich w PRL*, Warszawa 1971.

Zieliński T.J., *Rozdział kościoła i państwa*, Warszawa 2020.

Zieliński T.J., *Systemy prawnej ochrony wolności religijnej o zasięgu międzynarodowym*, „*Studia Politologiczne*” 2020, 23.

Zydek F., *Charles Taze Russell – jego życie i czasy. Człowiek. Millennium i posłannictwo*, Białogard 2016.

Żywica A., *Pozycja prawna świadka Jehowy w odniesieniu do małżeństwa mieszanego z katolikiem z perspektywy wymogów określonych w kan. 1086 § 2 i kan. 1125, n. 2–3 KPK*, „*Studia Redemptorystowskie*” 2020, 18.

Źródła internetowe

file:///C:/Users/HP8100/Downloads/wyznania_religijne_w_polsce_2015-2018.pdf [dostęp: 14.09.2022].

http://www.racjonalista.pl/xpliki/statut_sw_jehowy.pdf [dostęp: 14.09.2022].

<https://www.jw.org/pl/%C5%9Bwiadkowie-jehowy/faq/swiadkowie-jehowy-zmiany-w-wierzeniach/> [dostęp: 15.09.2022].

<https://www.jw.org/pl/polityka-prywatnosci/globalna-polityka-ochrony-danych/> [dostęp: 15.09.2022].

https://www.sccs.pl/static/upload/store/dla_pacjentow/swiadkowie-jehowy---stanowisko-w-sprawie-leczenia-i-opieki_1.pdf [dostęp: 15.09.2022].

<https://www.jw.org/pl/biblioteka/czasopisma/w20051101/Pytania-czytelnik%C3%B3w/> [dostęp: 15.09.2022].

<https://www.jw.org/pl/biblioteka/czasopisma/> [dostęp: 15.09.2022].

file:///C:/Users/HP8100/Downloads/12_09_2022_koscioly_i_zwiazki_wyznaniowe%20(1).pdf [dostęp: 14.09.2022].

<https://www.jw.org/pl/biblioteka/ksi%C4%85%C5%BCki/sprawozdanie-z-dzialalnosci-2020/najwazniejsze-dane-2020/> [dostęp: 14.09.2022].

https://www.jw.org/pl/biblioteka/materialy-wideo/#pl/mediaitems/pub-lffv_191_VI-DEO [dostęp: 23.08.2023].

<https://www.gosc.pl/doc/7994298.Ochrona-wolnosci-religijnej-w-Polsce-stan-prawny-a-rzeczywistosc> [dostęp: 23.08.2023].